

Bestemmingsplan Centrum - Oss - 2013

Bijlage 7: Ecologisch onderzoek
Koorstraat-Begijnenstraat november 2012

Bestemmingsplan

Centrum - Oss – 2013

Bijlage 7: Ecologisch onderzoek Koornstraat-Begijnenstraat
november 2012

QUICK SCAN BESCHERMDE NATUUR FRATERPARK OSS, 2012

Toetsing aan de Flora- en faunawet en de
natuurbeschermingswet

QUICK SCAN BESCHERMDE NATUUR

FRATERPARK OSS, 2012

Toetsing aan de Flora- en faunawet en de Natuurbeschermingswet 1998

Douwe Schut
Gert Hoogerwerf

In opdracht van: Gemeente Oss

November 2012

Colofon

© 2012 Natuurbalans - Limes Divergens BV / Gemeente Oss

Tekst en samenstelling: Douwe Schut & Gert Hoogerwerf

Projectleiding: Gert Hoogerwerf

Projectnummer: 12-169

In opdracht van: Gemeente Oss

Foto's omslag: Ingreeplocatie Fraterpark, Oss

Wijze van citeren: Schut, D. & G. Hoogerwerf, 2012. Quick Scan Beschermde Natuur Fraterpark Oss, 2012. Toetsing aan de Flora- en faunawet en de Natuurbeschermingswet 1998. Natuurbalans - Limes Divergens BV, Nijmegen.

Niets uit dit rapport mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van scanning, internet, druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de gemeente Oss en Natuurbalans-Limes Divergens BV noch mag het zonder een dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd.

Natuurbalans-Limes Divergens BV is niet aansprakelijk voor gevolgschade, alsmede voor schade welke voortvloeit uit toepassingen van de resultaten van werkzaamheden of andere gegevens verkregen van Natuurbalans-Limes Divergens BV. De gemeente Oss vrijwaart Natuurbalans-Limes Divergens BV voor aanspraken van derden in verband met deze toepassing.

Natuurbalans-Limes Divergens BV is lid van het Netwerk Groene Bureaus, brancheorganisatie voor kwaliteitsbevordering en belangenbehartiging.

INHOUD

1	INLEIDING	5
2	BESCHRIJVING VOorgenomen ingreep.....	7
2.1	Ligging en begrenzing ingreeplocatie en onderzoeksgebied	7
2.2	Beschrijving voorgenomen ingreep.....	7
3	ONDERZOEKSMETHODE	9
3.1	Om welke soorten gaat het?	9
3.2	Beschikbare archiefgegevens flora en fauna.....	9
3.3	Veldonderzoek	9
3.4	Toetsing aan de Flora- en faunawet.....	10
4	TOETSING FLORA- EN FAUNAWET	11
4.1	Vaatplanten.....	11
4.2	Vleermuizen	11
4.3	Broedvogels.....	12
4.4	Overige zoogdieren	13
4.5	Overige soorten.....	13
5	CONCLUSIES.....	14
5.1	Consequenties Flora- en faunawet	14
5.2	Vervolgonderzoek	14
BIJLAGE 1	INLEIDING IN DE FLORA- EN FAUNAWET	15
BIJLAGE 2	BESCHERMINGSREGIMES FLORA- EN FAUNAWET.....	22
BIJLAGE 3	PROTOCOLLEN	24
BIJLAGE 4	OVERZICHT NDFF-DATA	26

1 INLEIDING

Achtergrond

Gemeente Oss is voornemens in de randen van het Fraterspark circa 67 appartementen te realiseren op een half verdiept parkeerdek.

Aanleiding

Realisatie van de voorgenomen ingreep kan leiden tot overtreding van verbodsbepalingen in de Nederlandse natuurwetgeving. In situaties waarin het gaat om ruimtelijke ingrepen zijn de volgende twee wetten van belang:

1. De *Flora- en faunawet* (in het vervolg Ffw), die de bescherming regelt van plant- en diersoorten. Overtreding van de Ffw ten aanzien van streng beschermde soorten¹ vereist mogelijk een ontheffing ad artikel 75 (zie Bijlage 1 voor een inleiding op de Ffw).
2. De *Natuurbeschermingswet 1998* (in het vervolg Nbw), die de bescherming regelt van natuurgebieden. Indien het voorgenomen project in strijd is met de instandhoudingdoelstellingen van een Natura 2000-gebied, is mogelijk een vergunning Nbw noodzakelijk (zie 0 voor een inleiding op de Nbw).

Ten behoeve van de uitvoerbaarheid en vergunbaarheid van de voorgenomen ingreep dient een actueel en volledig beeld te bestaan van het voorkomen van beschermde soorten op de ingreeplocatie of binnen de invloedssfeer ervan. Aan de hand daarvan dient de voorgenomen ingreep getoetst te worden aan de bepalingen in de Ffw.

Aangezien er geen Natura 2000-gebieden aanwezig zijn binnen de invloedssfeer van de ingreep, is er geen noodzaak voor toetsing aan de Nbw. Deze wetgeving komt in voorliggende rapportage verder niet meer aan de orde.

Probleemstelling

Een volledig en/of actueel beeld van de aanwezigheid van beschermde soorten en/of habitats op de planlocatie of binnen de invloedssfeer van de voorgenomen ingreep ontbreekt. Hierdoor is niet duidelijk of er een kans bestaat op overtreding van verbodsbepalingen uit de Ffw.

Opdrachtformulering

Op verzoek van de gemeente Oss heeft Natuurbalans – Limes Divergens BV een natuurtoets uitgevoerd naar:

- het voorkomen van streng beschermde soorten en habitats op de ingreeplocatie, en of deze kunnen worden verwacht;
- de verplichtingen die bij realisatie van de voorgenomen plannen voortvloeien uit de bepalingen in de natuurwetgeving.

¹ Streng beschermde soorten: de zogenaamde 'overige soorten' uit tabel 2 en de strikt beschermde soorten uit tabel 3 van de *Flora- en faunawet*. Deze soorten vereisen bij activiteiten die te kwalificeren zijn als ruimtelijke ontwikkeling, in geval van schade, mogelijk een ontheffing van de Ffw. Soorten uit tabel 1 van de Ffw hebben vrijstelling van ontheffing. Zie bijlage 2 voor een soortenoverzicht en beschermingsregimes.

Doelstelling

Doelstelling van de natuurtoets is beantwoording van onderstaande vragen, volgens de trajecten *Flora- en faunawet*:

1. Komen op de ingreeplocatie streng beschermde soorten voor (tabel 2 en 3 Ffw) of kunnen deze worden verwacht?
2. Wat zijn eventuele negatieve effecten van de voorgenomen ingreep op deze beschermde soorten?
3. Op welke wijze zijn eventuele negatieve effecten te beperken of te voorkomen?
4. Is een ontheffing van de Ffw noodzakelijk en zo ja, voor welke soorten en onder welke voorwaarden?
5. Wordt vervolgonderzoek noodzakelijk geacht?

Leeswijzer

Hoofdstuk 2 beschrijft ligging en begrenzing van de ingreeplocatie en gaat in op de voorgenomen ingreep. In hoofdstuk 3 volgen opzet en uitvoering van het voorliggende onderzoek. In hoofdstuk 4 wordt de voorgenomen ingreep getoetst aan de Flora- en faunawet. In hoofdstuk 5 worden de conclusies op een rij gezet.

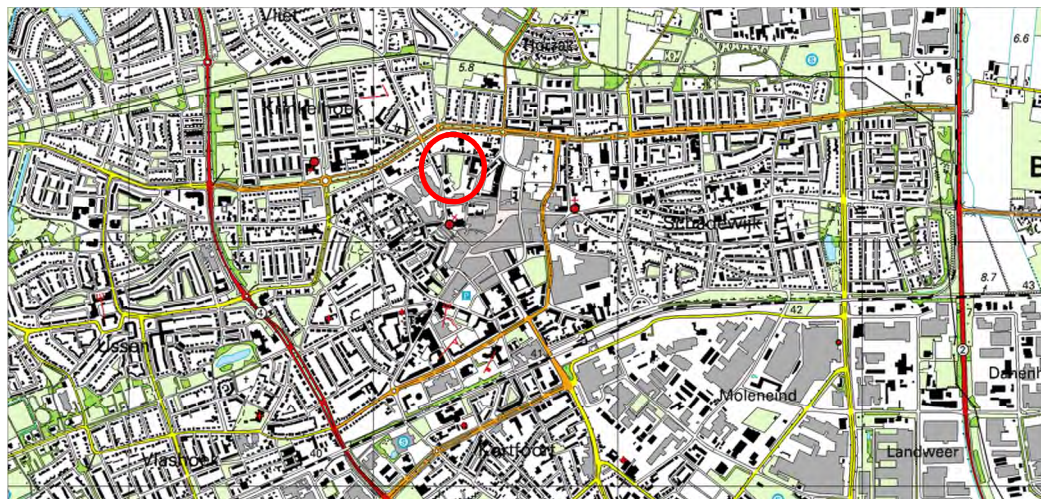
2 BESCHRIJVING VOORGENOMEN INGREEP

2.1 LIGGING EN BEGRENZING INGREEPLOCATIE EN ONDERZOEKSGBIED

Het Fraterpark ligt in het centrum van Oss (kilometerhok 164-420, figuur 1) en wordt omringd door de Begijnenstraat, Krakenburg en Koornstraat.

Aan de Koornstraat zijn het Hooghuis Lyceum en de Nicolaasschool gevestigd. De bouwlocaties bestaat uit het schoolplein. Op de ingreeplocatie zijn oudere beuken aanwezig. Tussen het schoolplein en het aanliggende Fraterpark is een 2,5 meter hoge beukenhaag aanwezig. Het park bestaat uit een grasveld ingeplant met beuken, sequoia's, esdoorn, kastanjes en linde. In de noordwesthoek van het park is een dubbele bomenrij, van esdoorns, te vinden. Parallel aan de bomenrij staat een lage beukenhaag. Centraal in het park zijn een pleintje en een kunstwerk te vinden.

Op de ingreeplocatie zijn geen sloten, poelen of andere wateren aanwezig.

Figuur 1: Ligging ingreeplocatie en onderzoeksgebied in Oss (rood omcirkelt).

2.2 BESCHRIJVING VOORGENOMEN INGREEP

De gemeente Oss is voornemens aan de westzijde van het park appartementen te realiseren (figuur 2). Twee complexen worden gebouwd: één op het schoolplein en één aan de achterzijde van het Lyceum.

Om de bouw mogelijk te maken dienen de bomen en de beukenhaag op het schoolplein gekapt te worden. De bomen op het grasveld blijven gespaard.

Figuur 2. Inrichtingsschets van het Fraterpark en omgeving (Bron: gemeente Oss).

3 ONDERZOEKSMETHODE

3.1 OM WELKE SOORTEN GAAT HET?

In geval van activiteiten die te kwalificeren zijn als 'ruimtelijke ontwikkelingen', zoals voorliggend project, gaat het bij toetsing aan de Ffw om beschermde soorten die landelijk gezien zeldzamer zijn. Deze hebben een zwaardere bescherming en zijn in de Ffw opgenomen in tabel 2 en 3 van beschermde soorten.

Voor beschermde soorten die algemeen zijn geldt een lichtere vorm van bescherming. Deze zijn in de Ffw opgenomen in tabel 1. Bij uitvoer van ruimtelijke ontwikkelingen geldt voor deze soorten een vrijstelling van de verbodsbepalingen van de Ffw.

3.2 BESCHIKBARE ARCHIEFGEGEVENS FLORA EN FAUNA

Via het NDFF zijn gegevens opgevraagd over het voorkomen van beschermde plant- en diersoorten in het kilometerhok 164-420. Bij de analyse van deze gegevens zijn alleen waarnemingen meegenomen met een precisie meter-nauwkeurigheid tot kilometerhok-nauwkeurigheid. In dit databestand komen ook waarnemingen voor met een precisie tot op uurhokniveau (5x5 kmhokken). Vanwege de onnauwkeurigheid zijn deze gegevens buiten beschouwing gelaten. Alleen gegevens van de afgelopen vijf jaar zijn geanalyseerd (bijlage 4). Het is niet onaannemelijk dat waarnemingen van soorten uit deze periode nog steeds in het onderzoeksgebied kunnen voorkomen.

3.3 VELDONDERZOEK

Op 12 november 2012 is de ingreeplocatie door een ecooloog van Bureau Natuurbalans onderzocht op het actuele voorkomen van streng beschermde soorten. Tijdens het onderzoek is de mogelijke betekenis van de ingreeplocatie voor beschermde soorten ingeschat op basis van aanwezige biotopen.

Vleermuizen en broedvogels

De quick scan heeft zich toegespitst op de aanwezigheid van mogelijke verblijfplaatsen, foerageergebied en vliegroutes van vleermuizen en jaarrond beschermde broedvogels, omdat deze soortgroepen te verwachten zijn in een stedelijke omgeving.

Op basis van uitvoerige kennis over ecologie en landelijke verspreiding van beschermde soorten, is vervolgens bepaald of het voorkomen van andere beschermde soorten verwacht kan worden en of nader onderzoek noodzakelijk is.

3.4 TOETSING AAN DE FLORA- EN FAUNAWET

Bij ruimtelijke ontwikkelingen, zoals hier het geval, gaat het bij toetsing aan de Flora- en faunawet om de soorten uit Tabel-2 en Tabel-3 van de AMvB artikel 75 (zie **Fout! Verwijzingsbron niet gevonden.**). Voor soorten uit lijst 1 van AMvB artikel 75 geldt vrijstelling van de verbodsbepalingen.

Voor uitvoering van ruimtelijke ingrepen waarbij beschermde soorten in het geding zijn, worden twee mogelijkheden geboden:

1. Mitigerende maatregelen
2. Ontheffingsaanvraag

1. Mitigerende maatregelen

Voorkom overtreding van de Flora- en faunawet door uitvoering van mitigerende maatregelen. Van belang is dat **de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats gewaarborgd blijft.**

2. Ontheffingsaanvraag

Is de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats van een beschermde soort niet gewaarborgd, dan is een reguliere ontheffingsaanvraag nodig. Bij de beoordeling daarvan worden de volgende vragen gesteld:

- In welke mate wordt de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats aangetast door de werkzaamheden?
- Is er een wettelijk belang? (alleen Tabel 3-soorten)
- Is er een andere bevredigende oplossing? (Tabel 3-soorten)
- Komt de gunstige staat van instandhouding niet in gevaar?

Dienst Regelingen beoordeelt vervolgens of het wettelijk belang zwaarder weegt dan het overtreden van de verbodsbepaling(en).

4 TOETSING FLORA- EN FAUNAWET

4.1 VAATPLANTEN

Aanwezigheid op de ingreeplocatie

De NDFF maakt melding van de aanwezigheid van Wilde marjolein in het kilometerhok waar het Fraterpark in ligt. Tijdens het veldbezoek is de aanwezige habitat (gazonachtig terrein) als ongeschikt beoordeeld voor deze soort.

Toetsing aan de Flora- en faunawet

Verbodsbepalingen van de FFW ten aanzien van vaatplanten worden niet overtreden. Een ontheffing van de FFW is niet aan de orde.

4.2 VLEERMUIZEN

Wettelijke status

Alle soorten vleermuizen zijn opgenomen in tabel-3 van de FFW. Binnen het leefgebied van vleermuizen zijn de volgende elementen beschermd:

- verblijfplaatsen,
- belangrijke vliegroutes,
- essentieel foerageergebied.

Verblijfplaatsen van vleermuizen kunnen aanwezig zijn in oude bomen en gebouwen. Over het algemeen zijn verblijfplaatsen van vleermuizen niet permanent bewoond. De dieren verplaatsen zich een aantal keer per jaar, waarbij ze periodiek terugkeren naar dezelfde verblijfplaatsen. Om die reden worden alle verblijfplaatsen (winterverblijfplaats, kraamkamer, tussenverblijfplaats, paarplaats) gerekend tot vaste verblijfplaatsen en zijn jaarrond beschermd, ook wanneer ze tijdelijk niet worden gebruikt.

Vliegroutes en foerageergebied die essentieel zijn voor het voortbestaan van een populatie worden eveneens gerekend tot onderdeel van een vaste rust- of verblijfplaats en zijn derhalve ook beschermd. Voor uitvoering van activiteiten die kunnen leiden tot negatieve beïnvloeding van een populatie geldt een ontheffingsplicht.

Aanwezigheid op de ingreeplocatie

De NDFF maakt melding van de aanwezigheid van gewone dwergvleermuis. Uit de landelijke verspreiding is bekend dat ook andere vleermuissoorten op- of in de omgeving van de ingreeplocatie aanwezig kunnen zijn.

Tijdens het veldbezoek is de ingreeplocatie en de omgeving van de ingreeplocatie geïnspecteerd op de mogelijke aanwezigheid van vleermuisverblijfplaatsen. Hiervoor zijn de bomen onderzocht op de aanwezigheid van holten en de gebouwen van de school en het lyceum zijn van buitenaf beoordeeld op de geschiktheid.

De te kappen bomen op de bouwlocaties bevatten geen holten en zijn daarom ongeschikt als verblijfplaats voor vleermuizen. Het huidige gebruik (schoolplein) sluit uit dat dit terrein voor vleermuizen belangrijk foerageergebied is.

In de bouwfase zijn geen negatieve effecten op vleermuizen te verwachten. Verblijfplaatsen van vleermuizen worden niet aangetast en van licht- of geluidverstoring in migratieroutes en/of foerageergebied is geen sprake.

Ook na afronding van de werkzaamheden is geen sprake van negatief effect. De ingreeplocatie ligt in de stad en is nu reeds verlicht met lantaarnpalen waardoor geluid- en lichtverstoring niet significant toenemen.

De omgeving van de ingreeplocatie maakt mogelijk wel onderdeel uit van leefgebied van vleermuizen. In de bomen zijn holten aanwezig, die geschikt zijn als verblijfplaats voor boombewonende vleermuissoorten. De schoolgebouwen zijn potentieel geschikt als verblijfplaats voor gebouwbewonende soorten, zoals de gewone dwergvleermuis. Het park is mogelijk in gebruik als foerageergebied. Deze elementen bevinden zich, voor vleermuizen, buiten de invloedssfeer van de ingreep zodat geen sprake is van enig negatief effect.

Toetsing aan de Flora- en faunawet

Door de ingreep treden geen negatieve effecten op voor vleermuizen. Verbodsbepalingen van de Ffw ten aanzien van streng beschermde vleermuizen worden niet overtreden. Een ontheffing op de Ffw voor vleermuizen is daarmee niet aan de orde.

4.3 BROEDVOGELS

Wettelijke status

Bij uitvoering van de werkzaamheden dient rekening te worden gehouden met het broedseizoen van vogels, dat globaal loopt van half maart tot half juli. Tijdens het broedseizoen vallen alle bewoonde nesten onder de reikwijdte van artikel 11 van de Flora- en faunawet en zijn daardoor beschermd. Een nest is de woonplaats die vogels vervaardigen om de eieren uit te broeden en de jongen te verzorgen. Voor een verdere aanscherping van de definitie van het begrip 'nesten' wordt onderscheid gemaakt tussen broedseizoenen en niet-broedseizoenen.

Nesten jaarrond beschermd

Van een aantal vogels is het nest jaarrond beschermd. De nesten van roofvogels, uilen (uitgezonderd bosuil), gierwaluw, grote gele kwikstaart, huismus, ooievaar en roek vallen ook buiten het broedseizoen onder de definitie van 'vaste rust- of verblijfplaats' in artikel 11 van de Ffw² (2009). Deze nesten zijn, voor zover niet permanent verlaten, in principe jaarrond beschermd.

Nesten beschermd tijdens broedseizoenen

Verstoring van broedgevallen van vogels dient te worden voorkomen. Voor de in het plangebied te verwachten vogelsoorten wordt hieraan voldaan door werkzaamheden buiten de broedperiode van aanwezige soorten uit te voeren. Tevens kunnen voorbereidende maatregelen worden getroffen om te voorkomen dat vogels tot broeden kunnen komen binnen het plangebied. Voor het broedseizoen wordt geen standaardperiode gehanteerd in het kader van de Flora- en faunawet. Van belang is of een broedgeval aanwezig is, ongeacht de periode.

Nesten van de overige vogelsoorten vallen buiten de broedperiode niet onder de definitie 'nest' of 'vaste verblijfplaats' in artikel 11 van de Ffw. Ze worden namelijk het daaropvolgende broedseizoen niet weer in gebruik genomen en zijn buiten het broedseizoen niet van belang voor de instandhouding van de soort.

² Bron: Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten. (Dienst Regelingen 2009)

Aanwezigheid op de ingreeplocatie

De bomen op de ingreeplocatie zijn geschikt als broedlocatie. Het gedurende het broedseizoen uitvoeren van werkzaamheden leidt tot verstoring van broedende vogels. Om negatieve effecten ten aanzien van broedvogels te voorkomen, dienen de werkzaamheden uitgevoerd te worden buiten het broedseizoen van aanwezige broedvogels of dient de ingreeplocatie vooraf ongeschikt gemaakt te worden volgens het Protocol Broedvogels (bijlage 3).

De NDFF maakt melding van de volgende jaarrond beschermde vogelsoorten: gierzwaluw, steenuil en boomvalk. De verblijfplaatsen van de laatste twee soorten zijn te herleiden tot het buitengebied van Oss. Gierzwaluw broedt mogelijk wel in de directe omgeving van de ingreep. Ook de aanwezigheid van huismus kan op basis van het veldbezoek niet volledig worden uitgesloten. Mogelijk vormen de gebouwen van de Nicolaasschool of het Hooghuis Lyceum nestlocaties van huismus en gierzwaluw. Omdat momenteel niet duidelijk is of huismus en gierzwaluw aanwezig zijn en de ingreep tot verstoring van deze soorten kan leiden, is een aanvullende inventarisatie in het voorjaar van 2013 gewenst.

Toetsing aan de Flora- en faunawet

Om overtreding van de FFW ten aanzien van verstoring van broedende vogels te voorkomen, dient bomenkap en verwijdering van struweel plaats te vinden buiten de broedtijd van vogels (vóór 15 maart of na 15 juli).

De nestplaatsen van huismus en gierzwaluw zijn jaarrond beschermd. Om overtreding van de Flora- en faunawet te voorkomen is het noodzakelijk een aanvullend veldonderzoek uit te voeren volgens de methode van de Soortenstandaarden (Dienst Regelingen, 2012). Dit betekent voor huismus twee extra veldbezoeken in de periode 1 april – 15 mei en voor gierzwaluw 3 rondes tussen 1 juni en 15 juli.

Aan de hand van de uitkomsten is het mogelijk eventueel benodigde mitigerende en/of compenserende maatregelen voor te stellen in een ecologisch werkprotocol. Te denken valt aan het plaatsen van nestkasten of voorzieningen te treffen in de nieuw te bouwen woningen. Voor huismus is het mogelijk de omgeving van de ingreeplocatie zo in te richten dat voldoende leefgebied geschikt blijft, bijvoorbeeld door het aanplanten van heggen en struweel.

4.4 OVERIGE ZOOGDIEREN

Aanwezigheid op de ingreeplocatie

De NDFF maakt melding van de aanwezigheid van eekhoorn in hetzelfde kilometerhok. Tijdens het veldbezoek is geen eekhoorn- of sporen van eekhoorn. De aanwezigheid van eekhoorn op de bouwlocatie is uit te sluiten.

Toetsing aan de Flora- en faunawet

Verbodsbepalingen ten aanzien van overige zoogdiersoorten worden niet overtreden. Een ontheffing op de Ffw is niet aan de orde.

4.5 OVERIGE SOORTEN

De aanwezigheid van andere streng beschermde diersoorten op de ingreeplocatie ligt niet voor de hand. Hiervoor ontbreken geschikte habitats. Ten aanzien van overige groepen is geen sprake van overtreding van de FFW.

5 CONCLUSIES

In november 2012 heeft Natuurbalans – Limes Divergens een quick scan in het kader van mogelijke verplichtingen ten aanzien van de Flora- en faunawet uitgevoerd voor het realiseren van appartementencomplexen aan het Fraterpark in Oss. De mogelijke aanwezigheid van krachtens de Flora- en faunawet streng beschermde soorten (Tabel-2 en Tabel-3 van de FFW) is hierbij beoordeeld.

5.1 CONSEQUENTIES FLORA- EN FAUNAWET

- Mogelijk zijn de jaarrond beschermde vogelsoorten gierzwaluw en huismus aanwezig. Het is niet duidelijk of deze soorten werkelijk op de ingreeplocatie aanwezig zijn. Ecologisch veldonderzoek in het voorjaar van 2013 is noodzakelijk.
- Het verwijderen van bomen en struiken op de ingreeplocatie dient buiten het broedseizoen plaats te vinden (vóór 15 maart of na 15 juli) om verstoring van (niet jaarrond beschermde) broedvogels te vermijden.
- Op de ingreeplocatie zijn geen geschikte verblijfplaatsen voor vleermuizen aanwezig. Ook als foerageergebied is de ingreeplocatie (een schoolplein) niet van een bijzonder belang. Van enig negatief effect is geen sprake, zodat overtreding van de Flora- en faunawet niet aan de orde is.
- In de omgeving van de ingreeplocatie zijn mogelijke verblijfplaatsen en foerageergebied van vleermuizen aanwezig. Deze worden door de ingreep echter niet aangetast zodat overtreding van de Flora- en faunawet niet aan de orde is.
- De NDFF maakt melding van eekhoorn in de omgeving van de ingreeplocatie. Tijdens het veldbezoek is eekhoorn niet aangetroffen en wordt ook niet verwacht vanwege het ontbreken van geschikte habitats.
- Op de planlocatie zijn geen overige streng beschermde planten- of diersoorten aangetroffen en deze worden hier op basis van het ontbreken van vereiste habitats ook niet verwacht.

5.2 VERVOLGONDERZOEK

Uit de quick scan is gebleken dat het beeld voor huismuis en gierzwaluw niet volledig is. Vervolgonderzoek in het voorjaar van 2013 wordt noodzakelijk geacht om duidelijk te krijgen of deze soorten aanwezig zijn en welke mitigerende of compenserende maatregelen uitgevoerd dienen te worden.

BIJLAGE 1 INLEIDING IN DE FLORA- EN FAUNAWET

De Flora- en faunawet regelt de bescherming van dier- en plantensoorten in Nederland. Het uitgangspunt van de wet is dat **schadelijke effecten op beschermde soorten in principe verboden zijn**, tenzij uitdrukkelijk toegestaan: het “*nee, tenzij*”-principe.

Onder bepaalde voorwaarden kan op grond van artikel 75 ontheffing worden verleend voor overtreding van de verbodsbepalingen van de Ffw (zie Kader 1). Deze ontheffingen worden slechts verleend wanneer er geen afbreuk wordt gedaan aan een gunstige staat van instandhouding van de soort.

Kader 1. Algemene verbodsbepalingen Ffw.

De algemene verbodsbepalingen zijn opgenomen in de artikelen 8 t/m 13.

Artikel 8

Het is verboden planten, behorende tot een beschermde inheemse plantensoort, te plukken, te verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen.

Artikel 9

Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen.

Artikel 10

Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, opzettelijk te verontrusten.

Artikel 11

Het is verboden nesten, hollen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.

Artikel 12

Het is verboden eieren van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te zoeken, te rapen, uit het nest te nemen, te beschadigen of te vernielen.

Artikel 13

Het is verboden planten of producten van planten, of dieren dan wel eieren, nesten of producten van dieren, behorende tot een beschermde inheemse of beschermde uitheemse plantensoort onderscheidenlijk een beschermde inheemse of beschermde uitheemse diersoort te koop te vragen, te kopen of te verwerven, ten verkoop voorhanden of in voorraad te hebben, te verkopen of ten verkoop aan te bieden, te vervoeren, ten vervoer aan te bieden, af te leveren, te gebruiken voor commercieel gewin, te huren of te verhuren, te ruilen of in ruil aan te bieden, uit te wisselen of tentoon te stellen voor handelsdoeleinden, binnen of buiten het grondgebied van Nederland te brengen of onder zich te hebben.

OMGANG MET DE FLORA- EN FAUNAWET BIJ RUIMTELIJKE INGREPEN

Voor uitvoering van ruimtelijke ingrepen in een gebied met beschermde soorten zijn er twee mogelijkheden:

1. Voorkom overtreding van de Ffw door middel van mitigerende maatregelen
2. Vraag ontheffing Ffw aan

1. Voorkom overtreding van de Ffw door middel van mitigerende maatregelen

Overtreding van de Ffw kan worden voorkomen door mitigerende maatregelen te treffen, waarmee negatieve gevolgen van de activiteit voorkomen worden. Het gaat dan om het behoud van de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats van aanwezige beschermde soorten. Het betreft hier de functies van het leefgebied die ervoor zorgen een soort succesvol kan rusten of voortplanten, bijvoorbeeld behoud van migratieroutes en foerageergebied. Veiligstellen ervan kan betekenen dat mogelijk geen ontheffing meer nodig is. Om hiervan zeker te zijn kan vooraf goedkeuring gevraagd worden aan Dienst Regelingen.

Voor het verkrijgen van een goedkeuring dient rekening gehouden te worden met een looptijd die overeenkomt met een ontheffingsaanvraag.

2. Vraag ontheffing Ffw aan

Voor activiteiten met het oog op het belang *ruimtelijke inrichting of ontwikkeling* wordt bij toetsing aan de Ffw onderscheid gemaakt in drie beschermingsregimes. In Bijlage 2 is een overzicht opgenomen van de indeling van beschermde dier- en plantensoorten in deze beschermingsregimes.

tabel 1. Algemene soorten

In geval van activiteiten met het oog op het belang *ruimtelijke inrichting of ontwikkeling*, geldt bij overtreding van artikelen 8 t/m 13 van de Ffw ten aanzien van soorten uit tabel 1 een vrijstelling van ontheffing.

tabel 2. Overige soorten

In geval van activiteiten met het oog op het belang *ruimtelijke inrichting of ontwikkeling*, geldt ten aanzien van soorten uit tabel 2 eveneens een vrijstelling van ontheffing, mits de activiteiten worden uitgevoerd op basis van een door de minister van LNV goedgekeurde gedragscode. Is er geen goedgekeurde gedragscode, dan is bij overtreding van verbodsbepalingen een ontheffing noodzakelijk. Een aanvraag wordt beoordeeld middels de **lichte toets**:

- De gunstige staat van instandhouding van de soort dient gewaarborgd te blijven. Om schade te voorkomen worden mitigerende maatregelen voorgeschreven.

tabel 3. Streng beschermde soorten

Bij schade aan soorten uit tabel 3 is altijd een ontheffing op de Ffw nodig. In dit geval is de **uitgebreide toets** van toepassing:

- De gunstige staat van instandhouding van de soort dient gewaarborgd te blijven;
- Er is geen minder schadelijk alternatief voor de voorgenomen activiteit;
- De activiteit voldoet aan een volgend belang:
 - o *Bijlage 1 soorten*: Ontheffing wordt aangevraagd op grond van een belang uit het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten (bijv. ruimtelijke inrichting of ontwikkeling).
 - o *Bijlage IV soorten Habitatrichtlijn*: Ontheffing wordt aangevraagd op grond van een belang uit de Habitatrichtlijn:
 - Bescherming van flora en fauna.
 - Volksgezondheid of openbare veiligheid.
 - Dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor het milieu wezenlijke gunstige effecten.

- In geval van activiteiten die te karakteriseren zijn als *ruimtelijke inrichting of ontwikkeling* dient 'zorgvuldig handelen' in acht te worden genomen. Hiertoe dient de aanvrager actief op te treden om alle mogelijke schade aan de soort te voorkomen.

Vogels

Bij bescherming van vogelnesten wordt onderscheid gemaakt tussen nesten die jaarrond zijn beschermd en nesten die alleen tijdens het broedseizoen zijn beschermd.

Bescherming vogelnesten tijdens broedseizoen

Tijdens het broedseizoen vallen alle bewoonde vogelnesten binnen de reikwijdte van artikel 11 van de Ffw onder de definitie 'nest', en zijn beschermd. Een nest is de woonplaats die vogels vervaardigen om de eieren uit te broeden en de jongen te verzorgen. Het verstoren van broedende vogels en hun nesten tijdens de broedtijd is verboden.

Bescherming vogelnesten buiten broedseizoen

Een beperkt aantal soorten bewoont het nest permanent of keert elk jaar terug naar hetzelfde nest. Deze soorten zijn met ingang van september 2009 opgenomen op de *aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten* (Dienst Regelingen 2009). De soorten van deze lijst zijn opgenomen in

tabel 1. De nesten van deze soorten zijn, voor zover niet permanent verlaten, jaarrond beschermd. Bij jaarrond beschermde nesten worden de volgende categorieën onderscheiden:

1. Nesten die, behalve gedurende het broedseizoen als nest, buiten het broedseizoen in gebruik zijn als vaste rust- en verblijfplaats (voorbeeld: steenuil).
2. Nesten van koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing of biotoop. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (voorbeeld: roek, gierzwaluw en huismus).
3. Nesten van vogels, zijnde geen koloniebroeders, die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (voorbeeld: ooievaar, kerkuil en slechtvalk).
4. Vogels die jaar in jaar uit gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen (voorbeeld: boomvalk, buizerd en ransuil).

Als aanvulling op de aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten is een aantal vogelsoorten opgenomen met niet jaarrond beschermde nesten. Deze soorten vallen onder categorie 5 (zie ook tabel 2):

5. Nesten van vogels die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor hebben gebroed of de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen.

Deze categorie 5-soorten vragen extra onderzoek, ook al zijn hun nesten niet jaarrond beschermd. Categorie 5-soorten zijn namelijk wel jaarrond beschermd als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen.

tabel 1. Lijst jaarrond beschermde vogelnesten.

SOORT	KOLONIE- BROEDER	AANWEZIG IN BEBOUWDE OMGEVING	AANWEZIG IN NATUURGEBIED	CATEGORIE VASTE NESTEN
Boomvalk	nee	nee	ja	4
Buizerd	nee	nee	ja	4
Gierzwaluw	nee	ja	nee	2
Grote gele kwikstaart	nee	nee	ja	3
Havik	nee	nee	ja	4
Huismus	ja	ja	nee	2
Kerkuil	nee	ja	nee	3
Oehoe	nee	nee	ja	3
Ooievaar	nee	ja	nee	3
Ransuil	nee	nee	ja	4
Roek	ja	ja	nee	2
Slechtvalk	nee	ja	ja	3
Sperwer	nee	nee	ja	4
Steenuil	nee	ja	nee	1
Wespendief	nee	nee	ja	4
Zwarte wouw	nee	nee	ja	4

tabel 2. Vogelsoorten van categorie 5: voor deze soorten is inventarisatie wenselijk.

Blauwe reiger	Grauwe vliegenvanger	Raaf
Boerenwaluw	Groene specht	Ruigpootuil
Bonte vliegenvanger	Grote bonte specht	Spreeuw
Boomklever	Hop	Tapuit
Boomkruiper	Huiswaluw	Torenvalk
Bosuil	Ijsvogel	Zeearend
Brilduiker	Kleine bonte specht	Zwarte kraai
Draaihals	Kleine vliegenvanger	Zwarte mees
Eidereend	Koolmees	Zwarte roodstaart
Ekster	Kortsnavelboomkruiper	Zwarte specht
Gekraagde roodstaart	Oeverwaluw	
Glanskop	Pimpelmees	

Omgevingscheck

Als een jaarrond beschermd nest zal verdwijnen door een ingreep is altijd een omgevingscheck nodig. Een deskundige moet dan vaststellen of er voldoende gelegenheid is voor de soort om zelfstandig een vervangend nest te vinden in de omgeving. Als dat niet het geval is, dient voor zover mogelijk een alternatief nest te worden aangeboden. Is dat ook niet mogelijk, dan moet ontheffing worden aangevraagd. Houd er in dat geval rekening mee dat ontheffing alleen mogelijk is met een wettelijk belang uit de Vogelrichtlijn, te weten:

- Bescherming van flora en fauna
- Veiligheid van het luchtverkeer
- Volksgezondheid of openbare veiligheid

Op basis van de belangen 'dwingende redenen van groot openbaar belang' en 'uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke ontwikkelingen' kan met ingang van september 2009 geen ontheffing meer worden aangevraagd.

ALGEMENE ZORGPLICHT

In de Ffw is een zorgplicht opgenomen:

- *artikel 2, lid 1:* Een ieder neemt voldoende zorg in acht voor de in het wild levende dieren en planten, alsmede voor hun directe leefomgeving.
- *artikel 2, lid 2:* De zorg, bedoeld in het eerste lid, houdt in ieder geval in dat een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen voor flora of fauna kunnen worden veroorzaakt, verplicht is dergelijk handelen achterweg te laten voor zover zulks in redelijkheid kan worden gevergd, dan wel alle maatregelen te nemen die redelijkerwijs van hem kunnen worden gevergd teneinde die gevolgen te voorkomen of, voor zover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken).
- *artikel 10:* Indien wordt gehandeld overeenkomstig de zorgplicht, dan is van opzettelijk verontrusten van beschermde soorten (zoals bepaald in artikel 10) geen sprake. Een ontheffing van de verbodsbepalingen genoemd in artikel 10 is dan niet aan de orde. Vrijstelling van de verbodsbepalingen uit artikel 10 voor streng beschermde soorten (tabel 3) is voor bestendig gebruik en ruimtelijke ontwikkelingen en inrichtingen wettelijk gezien niet mogelijk. Het opzettelijk verontrusten van soorten ten behoeve van bestendig gebruik en ruimtelijke ontwikkelingen en inrichtingen is dus niet toegestaan.

De zorgplicht geldt altijd en voor alle planten en dieren, of ze beschermd zijn of niet, ongeacht vrijstelling of ontheffing. Op grond hiervan dienen dieren en planten zoveel als redelijkerwijs mogelijk is te worden verplaatst, teneinde schade aan deze soorten zo veel mogelijk te voorkomen.

VANGEN EN VERPLAATSEN VAN SOORTEN

Als u voor het uitvoeren van uw mitigerende maatregelen dieren moet vangen en verplaatsen is dat geen overtreding van de artikelen 9 en 13 van de Ffw. U heeft daarvoor geen ontheffing nodig. Het is namelijk niet uw bedoeling de dieren (definitief) aan de natuur te onttrekken. Het is toegestaan om soorten te verplaatsen uit de directe gevarenszone naar een vergelijkbare habitat in de directe omgeving. Voorwaarde is dat u de soorten in één keer verplaatst, zonder onnodig oponthoud. Dit geldt voor alle beschermde planten en dieren, maar uitdrukkelijk niet voor vleermuizen, muizen en vogels i.v.m. de stressgevoeligheid van deze dieren. Voor het tijdelijk ergens anders onderbrengen van planten of dieren heeft u wel ontheffing nodig, omdat de soorten dan niet direct worden vrijgelaten in de omgeving.

ZORGVULDIG HANDELEN

In gedragscodes en in ontheffingsaanvragen in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling waarbij het gaat om soorten van tabel 3, dient *zorgvuldig gehandeld* te worden. Zorgvuldig handelen gaat verder dan de hiervoor genoemde *algemene zorgplicht*, die een algemeen beschaafd en fatsoenlijk handelen inhoudt. Zorgvuldig handelen houdt in dat er geen wezenlijke invloed is op beschermde soorten en dat schade zoveel mogelijk wordt voorkomen. Hiertoe dient de aanvrager actief te handelen. Activiteiten die te bestempelen zijn als zorgvuldig handelen zijn mitigerende en compenserende maatregelen.

BIJLAGE 2 BESCHERMINGSREGIMES FLORA- EN FAUNAWET

Tabel 1: Algemene soorten

Zoogdieren				Slakken	
aardmuis	Microtus agrestis	veldmuis	Microtus arvalis	wijngaardslak	Helix pomatia
bosmuis	Apodemus sylvaticus	vos	Vulpes vulpes		
dwergmuis	Micromys minutus	wezel	Mustela nivalis	Vaatplanten	
bunzing	Mustela putorius	woelrat	Arvicola terrestris	aardaker	Lathyrus tuberosus
dwergspitsmuis	Sorex minutus	Reptielen en amfibien		akkerklokje	Campanula rapunculoides
egel	Erinaceus europeus	bruine kikker	Rana temporaria	brede wespenorchis	Epipactis helleborine
gewone bosspitsmuis	Sorex araneus	gewone pad	Bufo bufo	breed klokje	Campanula latifolia
haas	Lepus europeus	middelste groene kikker)	Rana esculenta	gewone dotterbloem	Callitha palustris palustris
hermelijn	Mustela erminea	kleine watersalamander	Lissotriton vulgaris	gewone vogelmelk	Ornithogalum umbellatum
huisspitsmuis	Crocodyra russula	meerkikker	Rana ridibunda	grasklokje	Campanula rotundifolia
konijn	Oryctolagus cuniculus	Mieren		grote kaardenbol	Dipsacus fullonum
mol	Talpa europea	behaarde rode bosmier	Formica rufa	kleine maagdenpalm	Vinca minor
ondergrondse woelmuis	Pitymys subterraneus	kale rode bosmier	Formica polyctena	knikkende vogelmelk	Ornithogalum nutans
ree	Capreolus capreolus	stronkmier	Formica truncorum	koningsvaren	Osmunda regalis
rosse woelmuis	Clethrionomys glareolus	zwartrugbosmier	Formica pratensis	slanke sleutelbloem	Primula elatior
tweekleurige bosspitsmuis	Sorex coronatus			zwanebloem	Butomus umbellatus

Tabel 2: Overige soorten

Zoogdieren					
damhert	Dama dama	kleine wormzeenaald	Nerophis lumbriciformis	grote muggenorchis	Gymnadenia conopsea
edelhart	Cervus elaphus	kleine zeenaald	Syngnathus rostellatus	gulden sleutelbloem	Primula veris
eeekhoorn	Sciurus vulgaris	kleine zilversmelt	Argentina sphyraena	harlekijn	Anacamptis morio
grijze zeehond	Halichoerus grypus	klein oogrog	Raja microcellata	herfstschroeforchis	Spiranthes spiralis
grote bosmuis	Apodemus flavicollis	kleurige grondel	Pomatoschistus pictus	hondskruid	Anacamptis pyramidalis
steenmarter	Martes foina	kliplipvis	Ctenolabrus rupestris	honingorchis	Hemerium monorchis
walrus	Odobenus rosmarus	koekoeksrog	Raja naevus	jeneverbes	Juniperus communis
wild zwijn	Sus scrofa	kristalgrondel	Crystallogobius linearis	klein glaskruid	Parietaria judaica
zadelrob	Phoca groenlandica	lichtend sprotje	Mauriliculus muelleri	kleine keverorchis	Neottia cordata
		lozano's grondel	Pomatoschistus lozanoi	kleine zonnedaauw	Drosera intermedia
		maanvis	Mola mola	klokjesgentiaan	Gentiana pneumonanthe
		makreelgeep	Scomberesox saurus	kluwenklokje	Campanula glomerata
		marmelgrondel	Proterorhinus marmoratus	koraalwortel	Corallorhiza trifida
		murray's zeedonderpad	Triglops murrayi	kruisbladgentiaan	Gentiana cruciata
		noorse grondel	Pomatoschistus norvegicus	lange ereprijs	Veronica longifolia
		noorse meun	Ciliata septentrionalis	lange zonnedaauw	Drosera anglica
		ombervis	Argyrosomus regius	mannetjesorchis	Orchis mascula
		paganelgrondel	Gobius paganellus	maretak	Viscum album
		parelvis	Echiodon drummondii	moeraswespenorchis	Epipactis palustris
		pitvis	Callionymus lyra	muurbloem	Erysimum cheiri
		rasterpitvis	Callionymus reticulatus	parnassia	Parnassia palustris
		reuzenhaai	Cetorhinus maximus	pijlscheefkelk	Arabis hirsuta sagittata
		ringelrob	Phoca hispida ssp. hispida	poppenorchis	Orchis anthropophora
		rode zeebrasem	Pagellus bogaraveo	prachtklokje	Campanula persicifolia
		schorpioengrondel	Lebetus scorpioides	purperorchis	Orchis purpurea
		schurftvis	Ammoglossus laterna	rapunzelklokje	Campanula rapunculoides
		sidderrug	Torpedo nobiliana	rechte driehoeksvaren	Gymnocarpium robertianum
		slakdolf	Liparis liparis	rietorchis	Dactylorhiza majalis praetermissa
		slimprik	Myxine glutinosa	ronde zonnedaauw	Drosera rotundifolia
		snipvis	Macroramphosus solopax	rood bosvogeltje	Cephalanthera rubra
		spaanse makreel	Scomber japonicus	ruig klokje	Campanula trachelium
		spaanse zeebrasem	Pagellus acarne	schubvaren	Ceterach officinarum
		sterrog	Raja radiata	slanke gentiaan	Gentiana amarella
		trekkervis	Balistes carolinensis	soldaatje	Orchis militaris
		trompetterzeenaald	Syngnathus typhle	spaanse ruiter	Cirsium dissectum
		vierdradige meun	Rhinonemus cimbrius	spindotterbloem	Callitha palustris araneosa
		vorskwab	Raniceps raninus	steenanjier	Dianthus deltoides
		zee-engel	Squatina squatina	steenbreekvaren	Asplenium trichomanes
		zeepaardje	Hippocampus ramulosus	stengelloze sleutelbloem	Primula vulgaris
		zeestekelbaars	Spinachia spinachia	stengelomvattend havikskruid	Hieracium amplexicaule
		zuignapvis	Diplecogaster bimaculata	stijf hardgras	Catapodium rigidum
		zwaardvis	Xiphias gladius	tongvaren	Asplenium scolopendrium
		zwarte grondel	Gobius niger	valkruid	Arnica montana
		zwarte haai	Dalatia licha	veenmosorchis	Hammarbya paludosa
		zwarte vis	Centrolophus niger	veldgentiaan	Gentiana campestris
		zwartoglipvis	Symphodus melops	veldsalie	Salvia pratensis
		Vaatplanten		vleeskleurige orchis	Dactylorhiza incarnata
		aangebrande orchis	Neottia ustulata	vliegenorchis	Ophrys insectifera
		aapjesorchis	Orchis simia	vogelnestje	Neottia nidus-avis
		beenbreek	Narthecium ossifragum	voorjaarsadonis	Adonis vernalis
		bergklokje	Campanula rhomboidalis	wantsenorchis	Anacamptis coriophora
		bergnachtorchis	Platanthera montana	waterdrieblad	Menyanthes trifoliata
				weideklokje	Campanula patula

gevekte griet	Zeugopterus punctatus	bijenorchis	Ophrys apifera	welriekende nachtorchis	Platanthera bifolia
gevekte lipvis	Labrus bergylta	blaasvaren	Cystopteris fragilis	wilde gagele	Myrica gale
gevekte pitvis	Callionymus maculatus	blauwe zeedistel	Eryngium maritimum	wilde herfsttijloos	Colchicum autumnale
glasgrondel	Aphia minuta	bleek bosvogeltje	Cephalanthera damasonium	wilde kievitsbloem	Fritillaria meleagris
golfrog	Raja undulata	bokkenorchis	Himantoglossum hircinum	wilde marjolein	Origanum vulgare
goudharder	Liza aurata	bosorchis	Dactylorhiza maculata fuchsii	wit bosvogeltje	Cephalanthera longifolia
groene zeedonderpad	Taurulus bubalis	brede orchis	Dactylorhiza majalis majalis	witte muggenorchis	Pseudorchis albida
groenlandse haai	Somniosus microcephalus	bruinrode wespenorchis	Epipactis atrorubens	zinkviooltje	Viola lutea calaminaria
grote koomaarvis	Atherina presbyter	daslook	Allium ursinum	zomeradonis	Adonis aestivalis
grote zeenaald	Syngnathus acus	dennenorchis	Goodyera repens	zomerklokje	Leucocjum aestivum
harnasmannetje	Agonus cataphractus	duitse gentiaan	Gentianella germanica	zwartsteel	Asplenium adiantum-nigrum
hondshaai	Scyliorhinus canicula	franjugentiaan	Gentianella ciliata		
ijslandse bandvis	Lumpenus lampretaeformis	geelgroene wespenorchis	Epipactis muelleri	Kevers	
kathaa	Scyliorhinus stellaris	gele helmblom	Pseudofumaria lutea	vliegend hert	Lucanus cervus
klapmuts	Cystophora cristata	gevekte orchis	Dactylorhiza maculata maculata	Kreeftachtigen	
kleine pieterman	Echiichthys vipera	groene nachtorchis	Dactylorhiza viridis	rivierkreeft	Astacus astacus
kleine roodbaars	Sebastes viviparus	groensteel	Asplenium viride		
kleine slakdolf	Liparis montagui	grote keverorchis	Neottia ovata		

Tabel 3: Soorten bijlage IV HR/bijlage 1 AMvB

Bijlage 1 AMvB		bechstein's vleermuis	Myotis bechsteinii	geelbuikvuurpad	Bombina variegata
Zoogdieren		bever	Castor fiber	gladde slang	Coronella austriacus
das	Meles meles	bosvleermuis	Nyctalus leisleri	heikikker	Rana arvalis
boommarter	Martes martes	brandt's vleermuis	Myotis brandtii	kamsalamander	Triturus cristatus
eikelmuis	Eliomys quercinus	bruinvis	Phocoena phocoena	kemp's zeeschildpad	Lepidochelys kempii
gewone zeehond	Phoca vitulina	bulrug	Megaptera novaeangliae	knoflookpad	Pelobates fuscus
veldspitsmuis	Crocodyra leucodon	butskop (hille)	Hyperoodon ampullatus	lederschildpad	Dermochelys coriacea
waterspitsmuis	Neomys fodiens	dwergpotvis	Kogia breviceps	muurhagedis	Podarcis muralis
		dwergrinvis	Balaenoptera acutorostrata	poelkikker	Rana lessonae
Reptielen en amfibien		euraziatische lynx	Lynx lynx	rugstreeppad	Bufo calamita
adder	Vipera berus	franjestart	Myotis nattereri	vroedmeesterpad	Alytes obstetricans
hazelworm	Anguis fragilis	gestreepte dolfin	Stenella coeruleoalba	zandhagedis	Lacerta agilis
ringslang	Natrix natrix	gewone dolfin	Delphinus delphis		
vinpootsalamander	Lissotriton helveticus	gewone dwergvleermuis	Pipistrellus pipistrellus	Dagvlinders	
vuursalamander	Salamandra salamandra	gewone grootoorvleermuis	gewone grootoorvleermuis	apollolvinder	Parnassius apollo
		gewone spitsdolfijn	Mesoplodon bidens	boszandoo	Lopinga achine
Vissen		gewone vinvis	Balaenoptera physalus	donker pimpernelblauwtje	Maculinea nausithous
beekprik	Lampetra planeri	griend	Globicephala melas	grote vuurvinder	Lycaena dispar
bittervoorn	Rhodeus amarus	grijze dolfin	Grampus griseus	pimpernelblauwtje	Maculinea teleius
elrits	Phoxinus phoxinus	grijze grootoorvleermuis	Plecotus austriacus	tijmblauwtje	Maculinea arion
gestippelde alver	Alburnoides bipunctatus	grote hoefijzerneus	Rhinolophus ferrumequinum	zilverstreephooibeestje	Coenonympha hero
grote modderkruiper	Misgurnus fossilis	grote rosse vleermuis	Nyctalus lasiopterus		
riverprik	Lampetra fluviatilis	hamster	Cricetus cricetus	Libellen	
		hazelmuis	Muscardinus avellanarius	bronslibel	Oxygastra curtisii
Dagvlinders		ingekorven vleermuis	Myotis emarginatus	gaffellibel	Ophiogomphus cecilia
bruin dikkopje	Erynnis tages	kleine dwergvleermuis	Pipistrellus pygmaeus	gevekte witsnuitlibel	Leucorrhinia pectoralis
dwerfblauwtje	Cupido minimus	kleine hoefijzerneus	Rhinolophus hipposideros	groene glazenmaker	Aeshna viridis
dwerfgroenblauwtje	Thymelicus acteon	kleine zwaardwalvis	Pseudorca crassidens	noordse winterjuffer	Sympecma paedisca
groot geaderd witje	Aporia crataegi	laatvlieger	Eptesicus serotinus	oostelijke witsnuitlibel	Leucorrhinia albifrons
grote ijsvogelvinder	Limenitis populi	meervleermuis	Myotis dasycneme	riverrombout	Stylurus flavipes
heideblauwtje	Plebejus argus	mopsvleermuis	Barbastella barbastellus	sierlijke witsnuitlibel	Leucorrhinia caudalis
iepepage	Strymonia w-album	narwal	Monodon monoceros		
kalkgraslanddikkopje	Spialia sertorius	noordse vinvis	Balaenoptera borealis	Vissen	
keizersmantel	Argynnis paphia	noordse vleermuis	Eptesicus nilsoni ssp. nilsoni	houting	Conegonus oxyrhynchus
klaverblauwtje	Cyaniris semiargus	noordse woelmuis	Microtus oeconomus	steur	Acipenser sturio
purperstreepparelmoervinder	Brenthis ino	orca	Orcinus orca		
rode vuurvinder	Lycaena hippothoe	otter	Lutra lutra	Vaatplanten	
rouwmantel	Nymphalis antiopa	potvis	Physeter catodon	drijvende waterweegbree	Luronium natans
tweekleurig hooibeestje	Coenonympha arcania	rosse vleermuis	Nyctalus noctula	groenkolorchis	Liparis loeselii
veenbesparelmoervinder	Bolaria aquilonais	ruige dwergvleermuis	Pipistrellus nathusii	kruipend moerascherm	Apium repens
veenhooibeestje	Coenonympha tullia	tuimelaar	Tursiops truncatus	zomerschroeforchis	Spiranthes aestivalis
veldparelmoervinder	Melitaea cinxia	tweekleurige vleermuis	Vespertilio murinus		
voudparelmoervinder	Melitaea diamina	vale vleermuis	Myotis myotis	Kevers	
zilervlek	Boloria euphrosyne	watervleermuis	Myotis daubentonii	brede geelrandwaterroofofkever	Dytiscus latissimus
		wilde kat	Felis silvestris	gestreepte waterroofofkever	Graphoderus bilineatus
Vaatplanten		witflankdolfijn	Lagenorhynchus acutus	heldenbok	Cerambyx cerdo
groot zee gras	Zostera marina	witsnuitdolfijn	Lagenorhynchus albirostris	juchtleerkever	Osmoderma eremita
Bijlage IV HR		Reptielen en amfibien		Weekdieren	
Zoogdieren		boomkikker	Hyla arborea	bataafse stroommossel	Unio crassus
baardvleermuis	Myotis mystacinus	dikkopschildpad	Caretta caretta	platte schijfhoren	Anisus vorticulus

BIJLAGE 3 PROTOCOLLEN

Om schade beperkend op te treden dienen bij de uitvoering van het werk de instructies van de hierna opgenomen protocollen opgevolgd te worden. De uitvoerder van de werkzaamheden wordt hierop gewezen.

PROTOCOL VLEERMUIZEN

Ter plaatse van doorsnijdingen van lijnvormige landschapselementen, zoals houtsingels en laanbeplanting, dient de breedte van de werkstrook bij voorkeur versmald te worden. Kap van oudere bomen dient beperkt te worden tot noodzakelijke kap op de leiding. Onderbreking van mogelijke vliegroutes of foerageergebieden is bij deze werkwijze minimaal.

Teneinde verstoring van vleermuizen te voorkomen, dienen gedurende de nachtelijke uren geen werkzaamheden te worden uitgevoerd.

Indien voorzien is om oude bomen met hollen of spleten te kappen, dient deze van te voren gecontroleerd te worden op aanwezigheid van vleermuizen. Indien een verblijfplaats van vleermuizen wordt aangetroffen, zal de noodzaak voor het kappen van de boom herzien moeten worden. Mocht kap onvermijdelijk zijn, dan dient voor het vernietigen van een vleermuisverblijf een ontheffing op de Flora- en faunawet te worden aangevraagd. Aangezien vleermuizen onder de zwaarst beschermde categorie vallen, is voor deze ontheffingsaanvraag een *uitgebreide toets* noodzakelijk:

- de gunstige staat van instandhouding van de soort blijft gewaarborgd;
- er is geen minder schadelijk alternatief voor de voorgenomen activiteit;
- tijdens de werkzaamheden wordt “zorgvuldig gehandeld”. In dit kader kunnen compenserende maatregelen worden voorgeschreven.

Vooraf het punt over alternatieven leidt ertoe dat kappen van bomen met een verblijfplaats van vleermuizen vrijwel niet mogelijk is. Meestal is er namelijk een minder schadelijk alternatief waarmee de betreffende boom gespaard blijft. Voorbeelden zijn het leggen van de leiding door middel van een persing of boring, of het lokaal aanpassen van het leidingtracé.

PROTOCOL BROEDVOGELS

Dit protocol heeft betrekking op potentieel geschikte broedlocaties en is bedoeld om schade aan broedvogels te voorkomen.

Werkzaamheden uitvoeren buiten broedseizoen

Gedurende het broedseizoen vallen alle bewoonde nesten onder de reikwijdte van artikel 11 van de Ffw en zijn beschermd. Ontheffingen voor verstorende werkzaamheden tijdens het broedseizoen worden slechts bij hoge uitzondering verleend. Veelal is er het alternatief om werkzaamheden uit te stellen tot na de broedperiode van aanwezige soorten. **Het komt er op neer dat verstorende werkzaamheden, zoals kappen en snoeien van bomen en struweel, plaats dienen te vinden buiten het broedseizoen van aanwezige soorten.** Op die manier worden geen verbodsbepalingen overtreden en is er geen ontheffing nodig.

Het broedseizoen loopt voor de meeste soorten van half maart tot half juli. In het kader van de Flora- en faunawet wordt echter geen standaardperiode gehanteerd voor het broedseizoen. Van belang is of een broedgeval door de werkzaamheden wordt verstoord, ongeacht de datum.

Ten aanzien van broedvogels gelden voor de planning van verstorende werkzaamheden de volgende voorwaarden:

- Normaliter worden verstorende werkzaamheden uitgevoerd ná 15 juli en vóór 15 maart.
- Op plaatsen waar broedactiviteiten van laat broedende vogels (zoals kwartelkoning) worden vermoed, worden verstorende werkzaamheden uitgesteld tot na 15 augustus.

Alternatief: ingreeplocatie ongeschikt maken voor broedvogels

Indien voorkomen wordt dat bewoonde nesten verstoord of vernield worden, kunnen werkzaamheden ook worden uitgevoerd tijdens het broedseizoen. Daartoe dient de ingreeplocatie voorafgaand aan het broedseizoen (dus vóór 15 maart) onaantrekkelijk te worden gemaakt als broedlocatie, zodat voorkomen wordt dat vogels er gaan nestelen. Voorbeelden van werkzaamheden waarmee de ingreeplocatie vóór aanvang van het broedseizoen onaantrekkelijk wordt gemaakt voor broedvogels, zijn:

- Kappen van bomen, snoeien van struweel, frezen van stobben, versnipperen van takken;
- Verwijderen van de teelaardelaag, zodat de situatie ongeschikt wordt voor bijvoorbeeld weidevogels;
- Kort maaien van riet, ruigte of grasland, waarna deze situatie in stand gehouden wordt tot aan het einde van het broedseizoen of, wanneer dit eerder is, tot aan de afronding van de werkzaamheden;
- Zwart maken van bouwland met behulp van een cultivator en deze situatie in stand houden tot aan het einde van het broedseizoen of, wanneer dit eerder is, tot aan de afronding van de werkzaamheden;
- Aanbrengen van optische verstoring op de ingreeplocatie, zoals paaltjes met gekleurd lint e.d.
- Dagelijks betreden van de ingreeplocatie.

Genoemde maatregelen dienen uitsluitend om vestiging van broedvogels te voorkomen, en dus niet voor het bestrijden van al aanwezige broedgevallen.

BIJLAGE 4 OVERZICHT NDFF-DATA

In onderstaande tabel een overzicht van de NDFF-data uit kmhok 164-420. Alleen relevante gegevens van de afgelopen vijf jaar zijn in de tabel weergegeven.

Tabel. Overzicht van NDFF-data uit kmhok 146-420 uit de periode 2007 t/m 2012.

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Gedrag	RD x	RD y	Datum	Ff-wet
Gewone dwergvleermuis	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	ter plaatse	163.665	419.778	10-jun-10	3
Gewone dwergvleermuis	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	foeragerend	164.724	419.227	04-jul-10	3
Gewone dwergvleermuis	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>		164.816	419.340	04-jul-10	3
Gewone dwergvleermuis	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>		163.019	420.381	05-jul-07	3
Gewone dwergvleermuis	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	ter plaatse	163.033	420.372	05-jul-07	3
Gewone dwergvleermuis	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>		165.708	420.332	10-jul-10	3
Boomvalk	<i>Falco subbuteo</i>	jagend	164.186	420.222	06-jun-08	3
Gierzwaluw	<i>Apus apus</i>	ter plaatse	164.780	419.319	22-apr-10	3
Steenuil	<i>Athene noctua</i>	rustend	164.488	420.938	07-aug-10	3
Eekhoorn	<i>Sciurus vulgaris</i>		164.805	420.175	28-feb-12	2
Wilde marjolein	<i>Origanum vulgare</i>	ter plaatse	164.500	420.500	01-jan-08	2